

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

*Πρόγραμμα Καλλιέργειας Δεξιοτήτων
Πράξη: «Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις δεξιότητες
μέσω εργαστηρίων» (MIS 5092064)*

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ 2014-2020» που συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και
την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο)

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΑΙ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΩ –
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ & ΕΥΘΥΝΗ
1. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ

«Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΧΤΥΠΑ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ»

Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΧΤΥΠΑ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΚΑΡΟΥΝΤΖΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ

<p>Τίτλος</p>	<p>Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΧΤΥΠΑ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ</p>
<p>Δεξιότητες</p>	<p>Δεξιότητες Μάθησης</p> <p>Επικοινωνία (Communication)</p> <p>Κριτική σκέψη (Critical thinking)</p> <p>Συνεργασία (Collaboration)</p> <p>Δεξιότητες Ζωής</p> <p>Αυτομέριμνα</p> <p>Ενσυναίσθηση και ευαισθησία</p> <p>Κοινωνικές Δεξιότητες</p> <p>Υπευθυνότητα</p> <p>Δεξιότητες του νου</p> <p>Επίλυση προβλημάτων</p> <p>Μελέτη περιπτώσεων (case studies)</p>

Ο σχολικός εκφοβισμός η βία και επιθετικότητα μεταξύ των μαθητών/τριών στο σχολείο, έχουν γίνει αντικείμενο συζήτησης και μελέτης και στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες. Είναι κοινά αποδεκτό και αναγνωρίζονται ως κοινωνικά προβλήματα. Τα μικρότερα παιδιά εκφράζουν την επιθετικότητα τους περισσότερο με το σώμα τους, ενώ τα μεγαλύτερα παιδιά χρησιμοποιούν πιο πολύ το λόγο και αργότερα διάφορες συγκαλυμμένες μορφές της, όπως η υπονόμηση και η περιθωριοποίηση. Τα αγόρια είναι πιο άμεσα και συνήθως εκφράζουν την επιθετικότητά τους με σωματικό τρόπο, ενώ τα κορίτσια πιο έμμεσα στην πρώτη σχολική ηλικία. Βέβαια ο εκφοβισμός δεν αφορά μόνο το παιδί που υφίσταται εκφοβισμό και το παιδί που του ασκεί εκφοβισμό αλλά και όλους όσους είναι παρόντες ή γνωρίζουν την ύπαρξη του εκφοβισμού δηλαδή τους παρατηρητές. Συνεπώς είναι σαφές ότι ο ρόλος όλων μαθητών/τριών και η συμβολή όλων είναι σημαντική στην αποτροπή τέτοιων περιστατικών. Πρόκειται δηλαδή για ένα πολυδιάστατο κοινωνικό φαινόμενο που δεν αφορά απλά το παιδί που εκφοβίζει και το αδύναμο παιδί που εκφοβίζεται αλλά εμπλέκει συνολικά το σχολείο. Οι συνέπειες του σχολικού εκφοβισμού είναι σοβαρές και μερικές φορές και καθοριστικές για την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και εξέλιξη των παιδιών. Για το λόγο αυτό η πρόληψη και η κατάλληλη αντιμετώπιση κάθε μορφής σχολικού εκφοβισμού είναι πολύ σημαντική. Δικαίωμα όλων των παιδιών είναι να μεγαλώνουν και να αναπτύσσονται σε ένα περιβάλλον που τους παρέχει ασφάλεια και προστασία. Ως εκ τούτου, το σχολείο έχει σημαντικό ρόλο στο να ευαισθητοποιήσει όλους τους εμπλεκόμενους, να εντοπίσει έγκαιρα δυσκολίες στη συμπεριφορά κάποιων μαθητών/τριών, να προλάβει επιθετικές συμπεριφορές και περιστατικά σχολικού εκφοβισμού.

Πληροφορίες υλοποίησης: προαπαιτούμενες γνώσεις, προετοιμασία υλικού

Το πρόγραμμα αυτό για το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού αξιοποιεί τη δυναμική της συνεργαζόμενης μαθητικής ομάδας και υλοποιείται σε κλίμα αποδοχής, ενθάρρυνσης και δημιουργικότητας που ενισχύει την επικοινωνία, την ενσυναίσθηση και την αλληλεγγύη. Δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές/τριες να αναπτύσσονται γνωστικά, ψυχοσυναισθηματικά και κοινωνικά μέσω της συνεργασίας, της αλληλεπίδρασης και της σχέσης με τους συμμαθητές και τους εκπαιδευτικούς. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι συντονιστικός, συμβουλευτικός και υποστηρικτικός.

Βασικές μεθοδολογικές αρχές για την επιτυχία του προγράμματος είναι: η προσέγγιση της σχολικής τάξης ως ομάδας, η θετική αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της ομάδας, η διαχείριση κρίσεων, η διαμεσολάβηση. Βασικό γνώρισμα ενός τέτοιου προγράμματος είναι ότι οι μαθητές/τριες και ο εκπαιδευτικός προσεγγίζουν ένα πρόβλημα από κοινού, επιχειρούν να το κατανοήσουν και σχεδιάζουν τους τρόπους παρέμβασης για την πρόληψη και αντιμετώπιση του. Η επεξεργασία του γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε καταλήγει σε μια θεατρική παράσταση από τα ίδια τα παιδιά.

Περιγραφή επτά Εργαστηρίων: Στοχοθεσία των εργαστηρίων, προτεινόμενες δράσεις και υλικό αφόρμησης, επέκτασης, γενίκευσης

1^ο ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Τίτλος	Για αρχή, ας συστηθούμε
Δεξιότητες στόχευσης του εργαστηρίου	Δεξιότητα αυτοπαρουσίασης Δεξιότητα κοινωνικών συστάσεων Δεξιότητα ενεργητικής ακρόασης και άσκηση προσοχής.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
Τα παιδιά μέσω της δραστηριότητας γνωριμίας θα έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν τα μέλη της ομάδας τους.	<p>Ώρα να συστηθούμε</p> 	Οι μαθητές και οι μαθήτριες κάθονται σε κύκλο. Ο/Η πρώτος/η μαθητής/τρια λέει το όνομά του. Ο/η δεύτερος/η μαθητής/τρια λέει το όνομα του πρώτου παίκτη και στη συνέχεια το δικό του, ο τρίτος παίκτης λέει τα δύο πρώτα ονόματα και μετά το δικό του κτλ.
Ένας διασκεδαστικός τρόπος για να γνωρίσουν όλα τα μέλη της ομάδα καλύτερα, αλλά και να ασκηθούν στην ακρόαση, συγκέντρωση και μνήμη.	<p>Για να με θυμάσαι</p> 	Όλοι οι μαθητές/τριες επιλέγουν ένα δικό τους μικρό αντικείμενο που να χωρά στην παλάμη τους ώστε να μη φαίνεται. Επιλέγουν από τα πράγματα που έχουν μαζί τους. Στη συνέχεια περπατούν στο χώρο και όταν συναντήσουν κάποιον/α, συστήνονται «...είμαι ο/η...» και δίνουν το αντικείμενό τους στον 1 ^ο που θα πει το όνομά τους και παίρνει το δικό του. Αυτό συνεχίζεται ώσπου να γίνουν τουλάχιστον 3 συστάσεις - αυτοπαρουσιάσεις.
Τα παιδιά μαθαίνουν ότι για το πρόγραμμα αυτό καθόμαστε σε κύκλο. Στόχος η βελτίωση της επικοινωνίας, της ακρόασης, της παρατηρητικότητας, της συγκέντρωσης και της μνήμης.	 <p>Δικό μου, δικό σου</p>	Καθόμαστε όλοι /ες σε κύκλο διατηρώντας έτσι βλεμματική επαφή. Ο καθένας λέει «...είμαι η ...» + «αυτό λέγεται ότι είναι του/της...» + «αλλά είναι δικό μου γιατί...» Μόλις μιλήσει ο ένας/μία – ο/η υποτιθέμενος κάτοχος του αντικειμένου («αυτό λέγεται ότι είναι του/της...») ερωτάται από τον /την εκπαιδευτικό αν πράγματι είναι δικό του/της. Αν ΝΑΙ, το παίρνει πίσω. Αν ΟΧΙ, τότε αναζητούν τον κάτοχο, ο οποίος και παίρνει το αντικείμενό του/της.
Στόχος η βελτίωση της επικοινωνίας, της ακρόασης, της παρατηρητικότητας, της συγκέντρωσης και της μνήμης	 <p>Πέτα το μπαλάκι</p>	Τα παιδιά είναι σε κύκλο. Ένα μαλακό μπαλάκι πετιέται από τον έναν στον άλλο ως ακολούθως: Ο/Η 1 ^{ος} δηλώνει στην ολομέλεια «είμαι ο/η .....» + «και πετάω το μπαλάκι στον/ην ..... .Το παιδί που πήρε το μπαλάκι συνεχίζει ομοίως μέχρι που όλα τα παιδιά να έχουν πάρει στα χέρια τους το μπαλάκι. Στη συνέχεια το μπαλάκι επιστρέφει στα χέρια του/της 1 ^{ου} όπου τώρα δηλώνει τι του άρεσε περισσότερο από τη σημερινή συνάντηση, και πετάει το μπαλάκι ομοίως μέχρι που όλα τα παιδιά να έχουν πάρει στα χέρια τους το μπαλάκι και έχουν εκφράσει το τι τους άρεσε.

2^ο ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Τίτλος	Το συμβόλαιο της ομάδας
Δεξιότητες στόχευσης του εργαστηρίου	Αναγκαιότητα ύπαρξης κανόνων για την καλή λειτουργία της ομάδας. Δικαιώματα και υποχρεώσεις

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Εργαστήριο/ Τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
Να ενθαρρύνει τα παιδιά να συνεργαστούν προκειμένου να επιλύσουν το γρίφο του κρυμμένου κανόνα. Δίνεται έμφαση στην ομαδική επίλυση προβλημάτων και την παρατηρητικότητα.	Μάντεψε τον κανόνα 	Τα παιδιά χωρίζονται σε 2 ομάδες, Α και Β. Η ομάδα Β περνά έξω από την αίθουσα ενώ η ομάδα Α συμφωνεί στην τήρηση ενός κρυφού κανόνα. Για παράδειγμα, κάθε φορά που λέμε τη λέξη «και» σηκώνουμε το δεξί μας χέρι ή κάθε φορά που μιλάμε ακουμπάμε το χέρι μας στο γόνατο. Ο/η εκπαιδευτικός κάνει ερωτήσεις στην ομάδα Α και τα μέλη της απαντούν τηρώντας τον κρυφό κανόνα. Η ομάδα Β θα πρέπει να μαντέψει ποιος είναι αυτός ο κανόνας. Όποιο παιδί μαντέψει τον σωστό κανόνα, κερδίζει η ομάδα του. Η συζήτηση επικεντρώνεται στην χρησιμότητα των κανόνων για τη λειτουργία της ομάδας.
Να ενισχυθεί το κλίμα εμπιστοσύνης και ασφάλειας που θα λειτουργήσει υποστηρικτικά για την πραγμάτωση των στόχων του προγράμματος.	Το δίκτυ της ομάδας μας 	Ένα κουβάρι κλωστής περνά από τον έναν στον άλλο. Το κάθε παιδί κρατά το νήμα και πετά το κουβάρι νήματος απέναντι σε ένα άλλο παιδί στον κύκλο, έτσι ώστε όλα τα παιδιά να κρατούν το νήμα στο τέλος. Έχει ολοκληρωθεί το δίκτυ της ομάδας. Όλοι κρατούν. Με προσεκτικά μικρά βήματα προχωρούν όλοι μαζί προς τον τοίχο με σκοπό να κολλήσουμε κάθε σημείο που κρατάμε (κόμβο) στον τοίχο με χαρτοταινία ώστε να παραμείνει σχηματισμένο το δίκτυ στον τοίχο.
Να αναγνωρίσουν τα παιδιά τα στοιχεία που είναι απαραίτητα στην ομάδα για την καλή λειτουργία της.	Για να μη γίνουμε μαλλιά-κουβάρια 	Με τη βοήθεια των παιδιών κόβουμε χάρτινα χρωματιστά ψάρια που μοιράζουμε στα παιδιά και τους ζητάμε να γράψουν τους δικούς τους κανόνες για να μη γίνουμε μαλλια-κουβάρια. Ο καθένας γράφει σε όσα ψάρια θέλει, και τοποθετεί το/τα ψάρι(-α) του στο δίκτυ που κρέμεται στον τοίχο. Στο τέλος, όλοι σηκώνονται για να διαβάσουν αυτά που γράφτηκαν.

<p>Να διατυπωθούν οι βασικοί κανόνες για τη λειτουργία της ομάδας, να εξασφαλιστεί η συναίνεση των παιδιών και να υπογραφεί το συμβόλαιο.</p>	<p>Υπογραφή του Συμβολαίου</p> 	<p>Στη δραστηριότητα αυτή τα παιδιά φέρνουν τα ψάρια τους για να γραφτούν οι κανόνες τους σε χαρτί Α3. Στη συνέχεια διαβάζονται φωναχτά οι κανόνες, συμφωνούνται και υπογράφονται.</p>
---	---	--

3^ο ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Τίτλος	“Όταν η βία και ο εκφοβισμός χτυπούν την πόρτα του σχολείου
Δεξιότητες στόχευσης του εργαστηρίου	Κατανόηση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού μέσω βιωματικών δράσεων και να καλλιέργεια της ενσυναίσθησης.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
<p>Να αναγνωρίσουν τα συναισθήματα που προκαλούνται μέσα τους από τα λόγια των άλλων και να κατανοήσουν πώς επηρεάζονται από τα λόγια των άλλων.</p>	<p>Η γλώσσα κόκκαλα δεν έχει... πληγώνει όμως</p> 	<p>Μιλήστε στα παιδιά για το θέμα της σημερινής σας συνάντησης, ρωτώντας τα αν υπάρχουν ΛΕΞΕΙΣ που τους λένε οι άλλοι που τους στεναχωρούν, τους ενοχλούν, τους πληγώνουν. Ζητήστε τους να γράψουν ανώνυμα σε ένα χαρτί τις λέξεις αυτές και να τις βάλουν μέσα σε ένα κουτί που έχουμε φτιάξει. Τώρα που έχουμε γνωριστεί καλύτερα μπορούν να ανοίξουν το κουτί όλοι μαζί και να κουβεντιάσουν για αυτά. Καλέστε τα παιδιά να διαλέξουν μέσα από το κουτί κάποιο χαρτί και να διαβάσουν τη φράση τους στην ομάδα και να πουν αν ακούνε τέτοιες φράσεις στη ζωή τους. Συζητάμε για το πως νιώθουν όταν κάποιος τους λέει κάτι τέτοιο.</p>
<p>Να μιλήσουν με αφορμή ένα κείμενο για τις καταστάσεις και τα πρόσωπα της ιστορίας και να εκφράσουν τα συναισθήματά τους.</p>	<p>Η ιστορία μας</p> 	<p>Διαβάζουμε στα παιδιά ένα μικρό κείμενο από κάποιο σχετικό βιβλίο που επιλέγουμε π.χ. <i>Ο Ορφέας και τα κίτρινα ποδήλατα, Τα μπλε γυαλιά</i> κλπ. και τους ζητάμε να δραματοποιήσουν τη συνέχεια της ιστορίας. Συζητάμε μαζί τους πώς ένιωσαν.</p>

<p>Να δοθεί η δυνατότητα στα παιδιά να κατανοήσουν βιωματικά το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού. Ενισχύεται και καλλιεργείται ενσυναίσθηση και η αλληλεγγύη ενώ ταυτόχρονα ευνοείται η αλλαγή συμπεριφορών.</p>	<p>Εσύ, τι ρόλο έχεις;</p> 	<p>ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ –ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ</p> <p>ΠΑΙΔΙ ΠΟΥ ΔΕΧΕΤΑΙ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟ Είσαι το παιδί που εκφοβίζεται. Ποιες είναι οι σκέψεις που κάνεις για τον εαυτό σου και τους υπολοίπους; Τι σε τρομάζει; Γιατί δεν αντιδράς; Τι περιμένεις και από ποιους;</p> <p>ΠΑΙΔΙ ΠΟΥ ΑΣΚΕΙ ΤΗ ΒΙΑ Είσαι το παιδί που εκφοβίζει. Ποιες οι σκέψεις σου για τον εαυτό σου; Τι εικόνα έχεις για σένα; Γιατί φοβίζεις τον συμμαθητή σου; Τι νιώθεις με την πράξη σου αυτή; Δε φοβάσαι μήπως μαθευτεί; Δε σε νοιάζει που πληγώνεις έναν άνθρωπο; Δε σε νοιάζουν οι συνέπειες;</p> <p>ΠΑΘΗΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ Είσαι ένα παιδί που γνωρίζει τι συμβαίνει, αλλά παραμένει αμέτοχο. Δε συμμετέχει σε αυτό το « αστείο» αλλά ούτε αντιδράς. Τι νιώθεις βλέποντας ότι ένα παιδί υποφέρει; Γιατί δεν αντιδράς; Τι θα μπορούσες να κάνεις, για να βοηθήσεις;</p> <p>ΠΑΙΔΙ ΠΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΕΙ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ ΣΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΒΙΑΣ Είσαι το παιδί που ξέρει τι συμβαίνει, γελάς με αυτό και δίνεις θάρρος στον θύτη να συνεχίσει. Γιατί ενθαρρύνεις το θύτη; Τι αισθάνεσαι όταν ένα άλλο παιδί υποφέρει; Γιατί δεν αντιδράς διαφορετικά;</p> <p>ΓΟΝΕΙΣ Είσαι ο γονέας του παιδιού που εκφοβίζεται. Παρατηρείς μια αλλαγή στη συμπεριφορά του παιδιού σου και συζητώντας μαζί του μαθαίνεις ότι το εκφοβίζουν. Πώς θα αντιδράσεις;</p>
---	---	---

		<p>ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ Είσαι εκπαιδευτικός στο σχολείο των παιδιών και πληροφορείσαι από μαθητή – παρατηρητή για το συγκεκριμένο περιστατικό εκφοβισμού. Αποφασίζεις να παρέμβεις και να μιλήσεις με το παιδί – θύτη.</p> <p>ΣΥΖΗΤΗΣΗ- Πώς νιώσατε; Πώς βιώσατε το ρόλο σας;</p>
--	--	---

4^ο ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Τίτλος	Ένας παρατηρητής μια παρατηρήτρια μπορεί να κάνει τη διαφορά
Δεξιότητες στόχευσης του εργαστηρίου	Η ανάδειξη της σημαντικότητας του ρόλου του/της παρατηρητή/τριας και της συμπαράστασης και αλληλεγγύης

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
Να διερευνηθεί και αξιοποιηθεί η γνώση των μαθητών/τριών για το σχολικό εκφοβισμό	Τα δικά μου τριάρια 	Προκειμένου να γίνει η διασύνδεση με το προηγούμενο εργαστήριο και τη θεματική μας, ζητάμε από τα παιδιά να μας πούνε, όπως είναι καθισμένα στον κύκλο, 3 λέξεις σχετικές με το σχολικό εκφοβισμό.
Να αναδειχτεί η σημαντικότητα του παρατηρητή/τριας στην έκβαση ενός περιστατικού σχολικού εκφοβισμού. Να δοθεί έμφαση στο ό,τι δεν είναι «καρφί»	Ακόμη κι ένας/μία μπορεί να κάνει τη διαφορά 	Παρακολουθούμε το σχετικό βίντεο και συζητάμε με τα παιδιά για το ρόλο του/της παρατηρητή/τριας. https://www.youtube.com/watch?v=Xuc8Pt5CinY .
Να ευαισθητοποιηθεί η ομάδα τόσο σε επίπεδο συμπεριφοράς όσο και σε επίπεδο συμπεριφοράς σε σχέση με περιστατικά σχολικού εκφοβισμού	Πες το με μια εικόνα 	Χωρίζω τα παιδιά σε μικρές ομάδες. Η κάθε ομάδα παίρνει μια εικόνα που έχω προεπιλέξει, όπου εμφανίζονται παιδιά αντίστοιχης ηλικίας σε σκηνές σύγκρουσης. Ζητάμε από τα παιδιά να συζητήσουν πάνω στα παρακάτω ερωτήματα: Πώς νιώθουν τα πρόσωπα της εικόνας. Τι σκέφτονται. Πως αντιδρούν. Τι συνέπειες έχει η συμπεριφορά τους;

5^ο ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Τίτλος	Ενδυναμώνοντας τον «αδύναμο»
Δεξιότητες στόχευσης του εργαστηρίου	Ευαισθητοποίηση όλων των εμπλεκομένων σε τρόπους αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού και προσπάθεια να γίνει εύληπτο από όλους ότι πάντα υπάρχουν τρόποι αποτελεσματικής αντιμετώπισης του.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
Να εξασκηθούν στη συγκέντρωση, ακρόαση, προσοχή και ετοιμότητα	Να αλλάξουν θέση όσοι.... 	Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο και αφαιρούμε μια καρέκλα. Ο εκπαιδευτικός αρχίζει λέγοντας «να αλλάξουν θέση όσοι έχουν.... π.χ. ξανθά μαλλιά, φοράνε μπλε κλπ. και αυτός που δεν πιάνει καρέκλα στην αλλαγή παραμένει στον κύκλο και επιλέγει ποιοι θα αλλάξουν θέση (συνεχίζεται αρκετές φορές μέχρι που να ενεργοποιηθούν).
Να προβληθούν υγιή πρότυπα συμπεριφορών για την αντιμετώπιση των περιστατικών σχολικού εκφοβισμού		Είναι απαραίτητο να τονιστεί ότι το πρόβλημα του σχολικού εκφοβισμού μπορεί να αντιμετωπιστεί και ότι αυτός που εκφοβίζεται μπορεί να τα καταφέρει καλά στη ζωή του. Ενδεικτικές περιπτώσεις αποτελεί ο γνωστός ποδοσφαιριστής David Beckham, ο Ησαΐας Ματιάμπα κ.ά. οι οποίοι κατά τη διάρκεια των μαθητικών τους χρόνων είχαν πέσει θύματα σχολικού εκφοβισμού. Ζητάμε από τα παιδιά να αναφέρουν, αν γνωρίζουν, σχετικές περιπτώσεις.
Να καταγραφούν τρόποι για αποτελεσματική αντιμετώπιση των περιστατικών σχολικού εκφοβισμού. Σημαντικό να γίνει κατανοητό ότι η γνώμη των άλλων για μας, δεν πρέπει να μας επηρεάζει	World cafe 	Χωρίζουμε στα παιδιά τα παιδιά σε 4 ομάδες και έχουμε αντίστοιχα και 4 τραπέζια στο χώρο. Κάθε ομάδα έχει ένα συγκεκριμένο χρώμα μαρκαδόρο. Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/τριες να καταγράψουν τους τρόπους με τους οποίους ένα πρόσωπο που εκφοβίζεται κατάφερε να αντιμετωπίσει τον εκφοβισμό και να το καταγράψει στο χαρτόνι του. Όλες οι

		<p>ομάδες περνούν από όλα τα τραπέζια, κυκλικά ανά περίπου 5', και με δικό τους μαρκαδόρο (κρατούν το δικό τους αρχικό χρώμα μαρκαδόρο) προσθέτουν τις δικές τους ιδέες.</p> <p>Τα 4 χαρτόνια αναρτώνται στον τοίχο και όλα τα παιδιά πάνε στον τοίχο να τα διαβάσουν. Συζητάμε με τα παιδιά όλα αυτά που έγραψαν και τονίζουμε τη δική μας ευθύνη όταν δούμε να εκτυλίσσεται ένα τέτοιο περιστατικό.</p>
--	--	---

6^ο ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Τίτλος	Ο μοντέρνος εκφοβισμός-cyberbullying
Δεξιότητες στόχευσης του εργαστηρίου	Ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριων σε θέματα εκφοβιστικών συμπεριφορών μέσω τεχνολογικών μέσων και ανάδειξη τρόπων πρόληψης και αντιμετώπισης τους καθώς τέτοια φαινόμενα επιβαρύνουν ψυχολογικά τα παιδιά αυτά σε μεγάλο βαθμό.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
Να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές/τριες σε θέματα εκφοβιστικών συμπεριφορών μέσω τεχνολογικών μέσων	Ανησυχώ για..... 	Καταγράψτε με τα παιδιά σε λίστα όλα εκείνα τα πράγματα που τους ανησυχούν όταν πλοηγούνται στο Διαδίκτυο. Συζητάμε για το αν συζητούν για αυτές τις ανησυχίες με κάποιον, αν ψάχνουμε για λύση ή απλά ...σιωπάμε.
Να συζητηθούν οι κατάλληλοι τρόποι αντιμετώπισης περιστατικών ηλεκτρονικού εκφοβισμού.	 Δέχομαι εκφοβιστικά μηνύματα.... τι να κάνω;	https://youtu.be/2b-C 3KIPh4 από το Διαδραστικό Εκπαιδευτικό Εργαλείο του ΧΑΜΟΓΕΛΟΥ του παιδιού, e-abc.eu), παρακολουθούμε το βίντεο το οποίο παρουσιάζει ένα περιστατικό διαδικτυακού εκφοβισμού (cyber bullying). Δίνεται η δυνατότητα να παρακολουθήσουμε την ιστορία από την οπτική των τριών βασικών πρωταγωνιστών : το παιδί που εκφοβίζει, το παιδί που εκφοβίζεται και τον παρατηρητή / την παρατηρήτρια. Ο εκπαιδευτικός έχει την δυνατότητα να επιλέξει κάθε φορά την οπτική από την οποία επιθυμεί να παρακολουθήσει την ιστορία ενώ ταυτόχρονα του δίνεται η δυνατότητα να επιλέξει την εξέλιξη της ιστορίας μέσα από συγκεκριμένες «αντιδράσεις των πρωταγωνιστών» που του δίνονται.

<p>Να κατανοήσουν ότι ο μόνος τρόπος αντιμετώπισης του ηλεκτρονικού εκφοβισμού είναι να ζητήσουν ΒΟΗΘΕΙΑ.</p>	<p>Surf with.....Safe internet</p> 	<p>Συζητάμε με τα παιδιά αν έχουν οι ίδιοι ή κάποιος γνωστός τους πέσει θέμα cyberbullying και ζητάμε να αναφέρουν τρόπους προστασίας και αντιμετώπισης τέτοιων περιστατικών. Συμβουλευόμαστε και τον οδηγό του safeline.gr τονίζοντας ότι ζητάμε βοήθεια από τη Δίωξη ηλεκτρονικού εγκλήματος.</p>
---	---	--

7^ο ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Τίτλος	Αξιολόγηση του προγράμματος
Δεξιότητες στόχευσης του εργαστηρίου	Αξιολόγηση του προγράμματος και αποτίμηση της συμμετοχής τους στο πρόγραμμα

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
Να σκεφτούν και να συζητήσουν για την εμπειρία τους στο πρόγραμμα.	Για να θυμηθώ 	Συζητάμε με τα παιδιά στον κύκλο για το τι τους άρεσε περισσότερο στο πρόγραμμα που έφτασε στο τέλος του και για το πώς θα αντιδράσουν από δω και πέρα σε ένα περιστατικό σχολικού εκφοβισμού.
Να μιλήσουν με χρώματα για τα συναισθήματά που βίωσαν καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος.	Το δικό μου σύνθημα 	Σε χαρτί του μέτρου τα παιδιά γράφουν τα δικά τους συνθήματα για το σχολικό εκφοβισμό επιλέγοντας όποιο χρώμα επιθυμούν που εκφράζει και τα συναισθήματα που βίωσαν σε αυτά τα 7 εργαστήρια.
Να εκφράσουν τα συναισθήματά τους για κάτι που έφτασε στο ΤΕΛΟΣ.	Αποχαιρετισμός 	Καθόμαστε σε κύκλο και πιάνουμε τα χέρια μας. Κλείνουμε τα μάτια μας και προσπαθούμε να θυμηθούμε πώς ήμασταν όταν ξεκινήσαμε το πρόγραμμα και τι συναισθήματα έχουμε σήμερα που πέφτει η αυλαία. Ανοίγουμε τα μάτια μας και μονολεκτικά με τη σειρά λέμε το τωρινό μας συναίσθημα

Ενδεικτικές δραστηριότητες για την περιγραφική αξιολόγηση

Η δημιουργία ενός επιτραπέζιου παιχνιδιού που στόχο έχει τα παιδιά μέσα από το παιχνίδι να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν καθημερινά περιστατικά σχολικού εκφοβισμού, να σκεφτούν τις πιθανές δικές τους αντιδράσεις και τις συνέπειες που αυτές έχουν. Όταν βρεθούν αντιμέτωποι με παρόμοια περιστατικά να στηριχτούν στις δικές τους δυνάμεις και να βρουν την καλύτερη λύση. (επισυνάπτεται σχετικό υπόδειγμα).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

Εκπαιδευτικό Υλικό/ Συνδέσεις/

Χρησιμοποιήθηκε υλικό από τους παρακάτω ιστότοπους:

www.e-abc.eu

www.safeline.gr

Φορείς και άλλες συνεργασίες που θα εμπλουτίσουν το πρόγραμμά μας

Η συνεργασία με το ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ και τους επιστημονικούς συνεργάτες θα υποβοηθήσει σημαντικά το έργο τους και θα συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη επίτευξη των στόχων του προγράμματος.

Εκδηλώσεις διάχυσης και αξιολόγησης

(ολιστική προσέγγιση του θέματος και Δραματοποίηση- Θεατρική Παράσταση)

Τηλεοπτική εκπομπή με θέμα «Χωρίς εκφοβισμό».

Χωρίστε την ομάδα σε 4 μικρότερες ομάδες: **Γονείς, εκπαιδευτικοί, μαθητές/τριες & δημοσιογράφοι**. Δώστε τους όσο χρόνο νομίζετε ό τι χρειάζεται για να γράψουν μόνοι τους τα λόγια τους. Στην εκπομπή θα συμμετέχουν ένας ή δύο εκπρόσωποι από τις ομάδες ως καλεσμένοι, οι υπόλοιποι θα αποτελούν το κοινό που μπορεί να κάνει τις ερωτήσεις του.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ (με την αρωγή εκπαιδευτικού Θεατρικής Αγωγής) θα μπορούσε να παρουσιαστεί αξιοποιώντας τεχνικές του θεάτρου **forum**.

Η παράσταση ξαναπαίζεται και το κοινό μπορεί να σταματήσει τη δράση, να αντικαταστήσει κάποιον πρωταγωνιστή και να προσπαθήσει με διαφορετική στρατηγική να οδηγήσει την ιστορία σε ένα διαφορετικό τέλος.

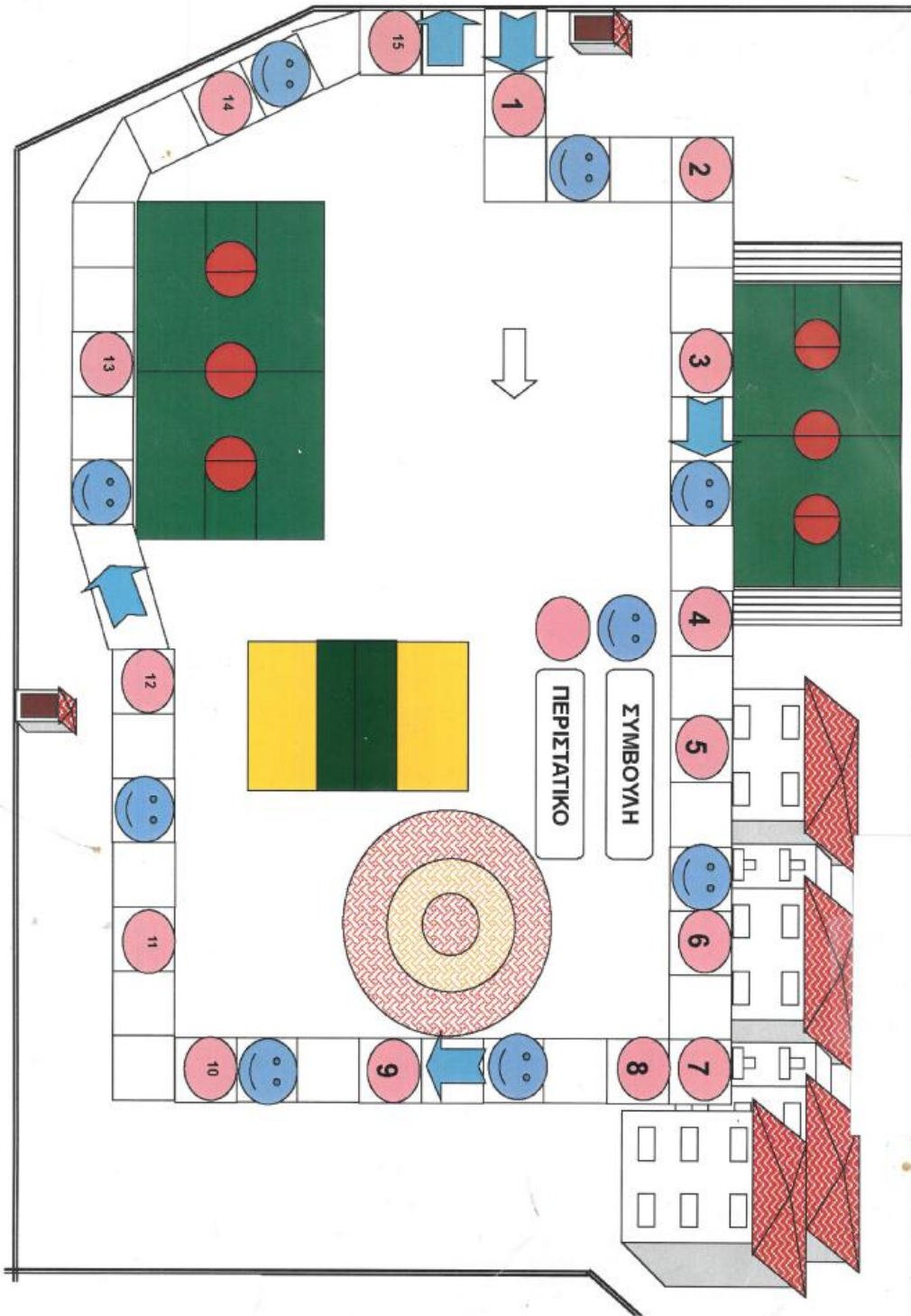
Οι αντικαταστάσεις, με το συντονισμό του εμπυχωτή-εκπαιδευτικού, συνεχίζονται όσο υπάρχουν “θεατές” που θέλουν να δοκιμάσουν μια διαφορετική έκβαση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΡΟΥΜΠΡΙΚΑ ΑΥΤΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ & ΕΤΕΡΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΟΜΑΔΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Κυκλώνω ό,τι ισχύει για εμένα	Κυκλώνω ό,τι ισχύει για το άλλο μέλος της ομάδας
1=ΚΑΘΟΛΟΥ 2=ΛΙΓΟ 3=ΑΡΚΕΤΑ 4=ΠΟΛΥ	1=ΚΑΘΟΛΟΥ 2=ΛΙΓΟ 3=ΑΡΚΕΤΑ 4=ΠΟΛΥ
Οργανώθηκα γρήγορα στην ομάδα	Οργανώθηκε γρήγορα στην ομάδα
1 2 3 4	1 2 3 4
Συνεργάστηκα αρμονικά	Συνεργάστηκε αρμονικά
1 2 3 4	1 2 3 4
Ζήτησα βοήθεια	Ζήτησε βοήθεια
1 2 3 4	1 2 3 4
Βοήθησα τα μέλη της ομάδας	Βοήθησε τα μέλη της ομάδας
1 2 3 4	1 2 3 4

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

<p>№ 4 Πίνεις νερό στις βρύσες και ξαφνικά σε βρέχει ένα παιδί! Τι κάνεις;</p> <p>A) Εκνευρίζεις και τον βρέχεις και εσύ, με αποτέλεσμα να πιαστείτε στα χέρια.</p> <p>B) Συγκρατείς το θυμό σου και του εξηγείς υπομονετικά πως αυτό που κάνει σε ενοχλεί και θα ήθελες να μην το ξανακάνει.</p> <p>Γ) Του λες πως αυτό που έκανε σε πείραξε και πως άλλη φορά θα το πεις στο διευθυντή.</p>	<p>Στόχος του παιχνιδιού</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οι μαθητές καλούνται μέσω από το παιχνίδι να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν καθημερινά περιστατικά, να σκεφτούν τις πιθανές δικές τους αντιδράσεις και τις συνέπειες που αυτές έχουν. • Όταν βρεθούν αντιμέτωποι με παρόμοια περιστατικά να σπρωχθούν στις δικές τους δυνάμεις και να βρουν την καλύτερη για αυτούς λύση
<p>№ 7 Την ώρα που βρίσκεσαι στο κυλικείο έρχεται κάποιος και σε απρόχνη για να πάρει τη σειρά σου. Τι κάνεις;</p> <p>A) Το απρόχνης και εσύ βρίζοντάς τον.</p> <p>B) Δεν κάνεις τίποτα κι απλώς το ανέχεσαι.</p> <p>Γ) Του εξηγείς ήρεμα πως είναι η σειρά σου και εάν επιμένει το αναφέρεις σε ένα καθηγητή</p>	<p>№ 5 Μαζί με κάποιους άλλους κάνεις φασαρία μέσα στην τάξη. Πιστεύεις ότι το φταίξιμο ανήκει σε όλους εξίσου, αλλά ο καθηγητής ξεχωρίζει εσένα και σε τιμωρεί. Τι κάνεις;</p> <p>A) Νευριάζεις τόσο πολύ που αρχίζεις να τσακωνεσαι με τον καθηγητή μπιάνοντας σε μεγαλύτερους μελετάδες.</p> <p>B) Θεωρείς ότι σε ξεχώρισε από κακή τύχη και αποδέχεσαι την τιμωρία συνεχίζοντας τη δουλειά σου</p> <p>Γ) Συγκρατείς το θυμό σου και αποφασίζεις να μιλήσεις στον καθηγητή στο τέλος του μαθήματος.</p>
<p>№ 12 Είσαι κοντά στη δεύτερη είσοδο και περνάς από έξω ένας περαστικός και στο καλό καθούμενο σου λέει «Πώς είσαι έτσι;» και γενικά σε προσβάλλει. Εσύ τι κάνεις;</p> <p>A) Το βρίζεις και του λες ότι θα τα πείτε μόλις σχολάσεις.</p> <p>B) Τον αγνοείς και απλά αδιαφορείς φεύγοντας από το μέρος που είσαι.</p> <p>Γ) Τον αντιμετωπίζεις με χιούμορ και το διασκεδάζεις μαζί του.</p>	<p>№ 15 Καθώς φεύγεις βλέπεις παιδιά να περιμένουν στην έξοδο με κακές προθέσεις. Πλησιάζεις από περιέργεια, αλλά για κακή σου τύχη τρως μια μπουνιά στη μύτη. Τι κάνεις;</p> <p>A) Καλείς τους φίλους σου και πλακώνεστε.</p> <p>B) Φωνάζεις κάποιον καθηγητή ή τον διευθυντή να λύσει την κατάσταση.</p> <p>Γ) Αποφεύγεις την κατάσταση τρέχοντας προς το σπίτι σου.</p>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

	<p>Απαντήσεις</p> <p>A) Δεν ελέγχεις τον θυμό σου αλλά αυτός εσένα. Αφού νευρίασες πήγαινε 3 κουτάκια πίσω να ηρεμήσεις και να σκεφτείς τι έκανες.</p> <p>B) Μπράβο σου !!! Ελέγχεις πολύ καλά το θυμό σου, γι' αυτό μπορείς να προχωρήσεις 2 κουτάκια. Keep walking.</p> <p>Γ) Καλή απάντηση. Καλή διαχείριση του θυμού σου. ΜΠΡΑΒΟ ΣΟΥ!!! Προχώρα 1 κουτάκι. Let's go.</p>
<p>Απαντήσεις</p> <p>A) Πηγαίνεις στον διευθυντή ο οποίος τηλεφωνεί στους γονείς σου να έρθουν. Περίμενε 2 γύρους μέχρι οι διευθυντικοί συμπαίκτης σου να τελειώσουν το παιχνίδι.</p> <p>B) Μπράβο σου, συγχαρητήρια είσαι πάντα το θύμα και σου αρέσει να καταπίνεις όλα τα κακά που σου συμβαίνουν χωρίς να εκφράζεσαι και να υπερασίζεις τα αισθήματά σου. Μείνε 1 γύρο.</p> <p>Γ) Είναι το καλύτερο που μπορεί να κάνεις γιατί έτσι τα βγάζεις από μέσα σου με αποτέλεσμα να είσαι καλά με τον εαυτό σου. Συγχαρητήρια! Ξέρεις να συγκρατείς το θυμό σου. Ρίξε εσένα το ζήρι.</p>	<p>Απαντήσεις</p> <p>A) Και έμπλεξες σε φροσάρια και έχασες και τη σειρά σου. Πήγαινε 3 κουτάκια πίσω.</p> <p>B) Δεν σε ενδιαφέρει και πολύ! Οι άλλοι θα σε εκμεταλλεύονται. Όλο και κάποιος θα σου παίρνει τη θέση. Πήγαινε 1 κουτάκι πίσω.</p> <p>Γ) Καλή επιλογή! Σε πείραξε και μίληρες. Δεν είσαι κορόδο να περιμένεις τόση ώρα. Πήγαινε 2 κουτάκια μπροστά.</p>
<p>Απαντήσεις</p> <p>A) Μπράβο σου, ξέρεις να χειροτερεύεις τα πράγματα. 3 κουτάκια πίσω.</p> <p>B) Συγχαρητήρια!!! Πήρες τη σωστή απόφαση. Που και που χρειάζεται η βοήθεια από τους μεγαλύτερους. 3 κουτάκια μπροστά.</p> <p>Γ) Έτσι αποφεύγεις όλες τις δυσκολίες. Βάζοντάς το στα πόδια; 1 κουτάκι πίσω</p>	<p>Απαντήσεις</p> <p>A) Ήρεμα! Έλεγξε το νεύρα σου. Μην τα κάνεις χειρότερα. 2 κουτάκια πίσω.</p> <p>B) Η αδιαφορία είναι μια λύση, φτάνει να μην επαναλαμβάνεται το περιστατικό. 1 κουτάκι μπροστά.</p> <p>Γ) Καλή επιλογή! Έτσι και θα του την πεις αλλά και θα του δείξεις πως δεν σε ενοχλεί πολύ και ότι είσαι υπεράνω. 2 κουτάκια μπροστά.</p>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

 Σκέψου τις επιλογές σου Να θυμάσαι πως πάντα έχεις επιλογές	 • Πάρε βαθιές αναπνοές. Σκέψου κά- όμορφο	 Άκουσε τι λέει ο άλλος. Άφησε τον να ολοκληρώσει
<h3>ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ</h3>		
 Δώστε στο άλλο χρόνο να ηρεμίσει και να σκεφτεί	 Ρώτησε γιατί είναι θυμωμένος Ξεκαθάρισε τα πάντα	 Ρώτησε γιατί είναι θυμωμένος Ξεκαθάρισε τα πάντα
 • Απομακρύνσου για την ώρα, αν είναι απαραίτητο. Αν πρόκειται για γονιό, καθηγητή, καλύτερα να περιμένεις λίγο	 Προσπάθησε να γελάσεις. Το χιούμορ πάντα βοηθάει	 • Εξήγησε γιατί είσαι θυμωμένος

ΦΥΛΛΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Χαρακτηρίστε τις παρακάτω προτάσεις ως σωστές (Σ) ή λάθος (Λ) υπογραμμίζοντας την αντίστοιχη επιλογή.

Ερώτηση 1: Στο φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού, τα μεγαλύτερα παιδιά χρησιμοποιούν πιο πολύ το λόγο και αργότερα διάφορες συγκαλυμμένες μορφές όπως, όπως η υπονόμηση και η περιθωριοποίηση

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

Ερώτηση 2: Η γνωριμία της ομάδας έχει σκοπό να αναγνωρίσουν τα παιδιά τα στοιχεία που είναι απαραίτητα στην ομάδα για την καλή λειτουργία της.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

Ερώτηση 3: Το παιχνίδι ρόλων έχει σκοπό την ανάπτυξη της ενεργητικής ακρόασης.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

Ερώτηση 4: Η διάχυση του προγράμματος θα επιτευχθεί μέσω της δημιουργίας ενός επιτραπέζιου παιχνιδιού που έχει στόχο τα παιδιά μέσα από το παιχνίδι να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν καθημερινά περιστατικά σχολικού εκφοβισμού, να σκεφτούν τις πιθανές δικές τους αντιδράσεις και τις συνέπειες που αυτές έχουν.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ

Ερώτηση 5: Το πρόγραμμα αυτό για το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού αξιοποιεί τη δυναμική της συνεργαζόμενης μαθητικής ομάδας και υλοποιείται σε κλίμα αποδοχής, ενθάρρυνσης και δημιουργικότητας που ενισχύει την επικοινωνία, την ενσυναίσθηση και την αλληλεγγύη.

ΣΩΣΤΟ

ΛΑΘΟΣ